

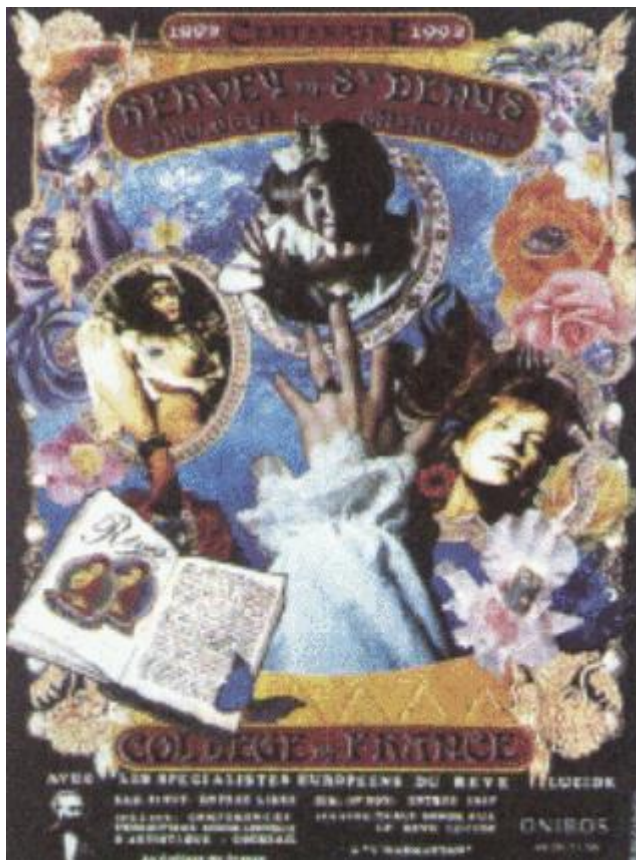
D'HERVEY DE SAINT-DENYS

Eerbetoon door

Carolus M. den Blanken

Voordracht uitgesproken op
31 Oktober 1992
tijdens de herdenking van
de dood van Léon d'Hervey de
Saint-Denis

Ceremonie, georganiseerd
door
Oniros
in het Collège de France en in
het gebouw l'Harmattan
Parijs
van 31 oktober tot 2
november 1992

Enkele jaren geleden, gestimuleerd door de talrijke referenties naar het boek *les Rêves et les moyens de les diriger*, besloot ik dit werk te bestuderen. Dit boek uit 1867, geheel handelend over het fenomeen van de (lucide) droom, verscheen anoniem, doch werd later toegeschreven aan Jean Marie Léon Le Coq, markies d'Hervey de Saint-Denys.

De eerste editie was onvindbaar en het was ook niet gemakkelijk beslag te leggen op de heruitgave door Claude Tchou uit 1964. Niettemin slaagde ik erin, dankzij de hulp van Dr. Meijer van de Rijksuniversiteit te Utrecht. Toen ik mij over de originele text boog werd het mij al snel duidelijk dat al degenen welke ernaar verwezen het boek nooit zelf in handen gehad hadden. Ze hadden elkaar allemaal als papegaaien na zitten te kletsen! In het tijdschrift *Lucidity Letter* (dec. 1988) deed ik verslag van mijn bevindingen. Bij het artikel voegde ik een Engelse vertaling van de appendix, alsmede de couverture en frontispice van het boek. In genoemd artikel verwonderde ik mij erover dat er zo weinig persoonlijke data omtrent d'Hervey beschikbaar is. Hij was namelijk een vooraanstaand lid van zijn samenleving: sinoloog, schrijver, professor aan het beroemde College de France en ook lid van dit Instituut. Het merendeel van de informatie welke heden tot onze beschikking staat komt overigens uit de heruitgave uit 1964, waarvan Jacques Donnars de editor was.

Vandaag, honderd jaar na het overlijden van Léon d'Hervey komen wij bijeen om zijn nagedachtenis te herdenken en onze respect te betuigen aan deze grote pionier op het terrein van dromen. Ik ben er mee in mijn sas.

Ik ben niet alleen blij met deze herdenkingsdag, maar ik verheug mij op het feit dat zonder twijfel velen onder u in deze gedenkdag nu aanleiding zien het originele werk zelf te bestuderen en te bediscussiëren. Wat mij aangaande zal ik vandaag mij niet verliezen in analytische beschouwingen met betrekking *les Rêves*. De artikelen van Vaschide (1918), Leertouwer en vooral die van Desoille (1964) leveren voldoende gespreksstof op.

Ik voel mij erg verwant met d'Hervey, in die zin dat hij, zoals ik zelf, een autodidact was op het gebied van de oniropologie. Historisch gezien kan men hem niet beschouwen als de eerste luide dromer, maar wel dat d'Hervey de eerste was die een uitputtende rapportage omtrent het onderwerp geproduceerd heeft. Zijn "opvolgers", zoals Frederik van Eeden, Oliver Fox, Mary Arnold-Forster, etc. hebben hun ervaringen ook ter boek gesteld, maar zij zijn niet uitgestegen boven een fenomenologische beschrijving. D'Hervey echter heeft zich actief beziggehouden met het uitwerken van een theoretisch kader.

Les Rêves et les moyens de les diriger is een exceptioneel werk. Exceptioneel in die zin dat het fenomenologie en een experimentele benadering aan elkaar koppelt. Het bevat bovendien een uitgebreid verslag van talrijke intieme observaties over het oniropologisch proces. Zoals ik reeds memoreerde was d'Hervey een autodidact in de oniropologie. Zoals hij zelf beschrijft in het eerste deel van zijn boek «" de auteur is noch doctor in de medicijnen, noch minder in de filosofie. Welke qualificatie heeft hij dan om een onderwerp dat zo delicaat is aan te roeren.» (Éd. Onîros, pag. 2).

Welnu dames en heren. Markies d'Hervey bezat veel kwaliteiten: een oorspronkelijke geest, een wetenschappelijke vorming en smaak voor onderzoek. Hij wist tevens wat discipline inhield en had tevens de noodzakelijke motivatie om zijn levenswerk te realiseren.

Zijn experimenten, welke men uiteraard binnen de context van de stand van de wetenschap in zijn tijd dient te beschouwen, zijn soms bekritiseerd als waren zij het produkt van auto-suggestie. Men neme het voor kennisgeving aan.

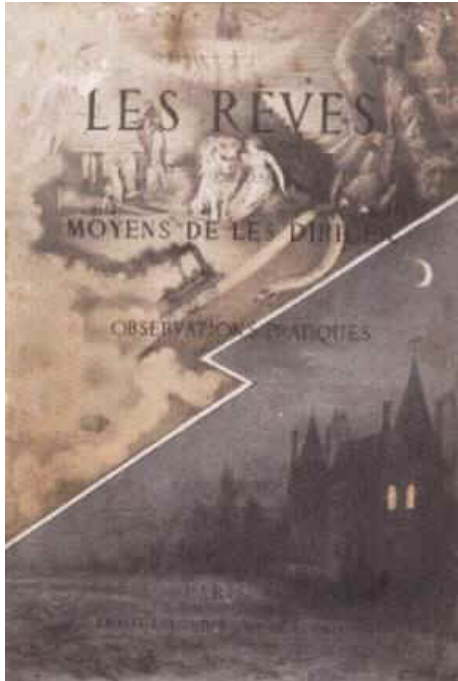
Het boek van Saint-Hervey is in bloemrijke stijl met talent geschreven. Iets wat de Engelse adaptie door Morton Schatzman (1982) volkomen mist. Wat ook in die uitgave ontbreekt is die uitdrukking van helderheid.

Ten tijde van d'Hervey werd het werk van Alfred Maury (1878) superieur gedacht omdat men aannam dat deze wetenschappelijker was. Eerlijk gezegd begrijp ik niet helemaal waarom. Wellicht waren de ideeën van d'Hervey te onorthodox voor de geleerden van die tijd.

Het is merkwaardig te bedenken dat *les Rêves* voortgekomen is omdat een dertienjarige jongen besloot zich aan de studie van dromen te weiden. Zijn journaal dat «tweeëntwintig cahiers omvat, vol met gekleurde figuren, vertegenwoordigt een serie van negentienhonderd zesënveertignachten, d.w.z. ruim vijf jaar» (pag. 9).

Ondanks mijn naspeuringen en die Dr Allan Hobson (1988) zijn die cahiers tot op de dag van vandaag niet gevonden. In een persoonlijke mededeling bevestigde de familie van d'Hervey deze niet te bezitten en ook niet te weten of deze documenten nog bestaan...

De originele couverture van *les Rêves* is opmerkelijk levendig. Zoals Vaschide(1918) schreef:

« De auteur heeft niets vergeten aangaande de principale bewegingen van dromen [...].

Bovenin vindt men een allegorische tekening: [...] de kathedraal, verloren in de verte [...], het snerpande vuurt, de slangen, de monsters, de wilde dieren [...].

Hij heeft zelfs een locomotief getekend die dwars door de lucht op weg lijkt naar een onmetelijke trap. Onderin is de tekening rustiger: een kasteel in de nacht, een beetje desolaat.»

Dankzij Roger Ripert, voorzitter van Oniros, weten wij nu dat dit kasteel zich bevindt te Bréau-sans-Nappe nabij Ablis, op zo'n zestig kilometer afstand van Parijs.

D' Hervey ontdekte dat men zijn dromen beter ging herinneren alleen al door het feit dat men er aandacht aan schonk en deze opschreef. Ik denk dat deze methode een zeer belangrijk element vormt om de lucide droomstaat te bereiken en te behouden.

De laatste jaren zijn talrijke onderzoekers met inductie-technieken gekomen. Zo ontwikkelde Dr. Stephen LaBerge MILD (LaBerge, 1986). Niettemin, uit eigen ervaring weet ik dat lucide zijn een uitstekende herinnering aan dromen impliceert. Zonder dat kunnen de moderne technieken bewustzijn in de droom bewerkstelligen, maar het besef van de toestand is «vertroebeld» - zelfs als dit niet verhindert dat men profijt trekt van bepaalde praktische toepassingen. Ik ben van mening dat - wanneer men gemiddeld per nacht zo'n vier à vijf dromen herinnert - na verloop van tijd automatisch lucide begint te dromen. Derhalve beschouw ik de bestaande inductie-technieken als complementair.

Hoe het ook zei, door zijn eenvoudige methode heeft d'Hervey opmerkelijke resultaten geboekt. Zoals hij in zijn boek schetst, had hij na ongeveer een jaar zo'n drie à vier lucide dromen per nacht. Na vijftien maanden was dit bijna dagelijks et dit vermogen heeft hem niet meer verlaten (pag.11).

D' Hervey beweerde tevens dat er geen slaap bestaat zonder dromen. Tegenwoordig beschouwt men dit als een fout uitgangspunt. Men neemt namelijk nu aan dat dromen het produkt is van REM-slaap (met snelle oogbewegingen).

Ik persoonlijk betwijfel ten zeersten die dichotomie REM/NON-REM. Hoe verklaart men bijvoorbeeld dan de hypnagogische fase, evenzeer de droomverslagen welke stammen uit non-rem fases? Zonder nog te spreken van Tibetaanse Yogi's die het vermogen claimen zich direct van de waak- in de droomwereld te kunnen verplaatsen en dit bewustzijn de hele nacht vast te kunnen houden. In elk geval, uit eigen observaties kies ik de zijde van d'Hervey.

In het tweede deel van zijn boek komt het sturen van dromen ter sprake. Ik ben ervan overtuigd dat Freud, had hij het boek gelezen, zich in zijn Traumdeutung geheel anders had uitgelaten, mits hij uiteraard zich op hetzelfde niveau als d'Hervey had bevonden. Maar wij weten tegenwoordig dat Freud slechts kennis heeft kunnen nemen van het boek van d'Hervey door middel van parafrasen van Vaschide.

Ondanks alle kritiek die men op d'Hervey kan hebben komt hem de eer toe dat hij als eerste ons een theoretisch model inzake de lucide droom heeft verschaft. Deze commemoratieve bijeenkomst impliceert de erkenning van de waarde van het werk van d'Hervey.

Nogal boud durf ik te beweren dat de invloed van dit werk eerst begint. Inderdaad, wij weten dat het werk van de markies een beperkte verspreiding had en dat er slechts enkele geleerden kennis van hebben kunnen nemen. Dat verklaart tevens de dominante positie van Freud. De moderne onirologen hebben het voordeel dat d'Hervey de weg heeft voorbereid. Maar welke theoretische concepten hebben zij tot nog toe zelf ter berde gebracht? D'Hervey heeft ons nog een hoop te leren.

LE MARQUIS D'HERVEY DE SAINT-DENYS

Text gepubliceerd in:

**De LUPPÉ , OLIVIER; PINO, ANGEL;
RIPERT, ROGER & SCHWARTZ, BETTY -
d'Hervey de Saint-Denys 1822-1892;
biographie correspondance familiale,
l'oeuvre de l'onirologue & du sinologue.
Societe Oniros/
Ile Saint-Denis cedex:1995: p. 275-278.**